

До питання аналізу нормативно-законодавчого підґрунтя співпраці вчителя-логопеда з батьками дітей з особливими мовленнєвими потребами

On the issue of analysis of the normative-legislative basis of cooperation of a speech therapist with parents of children with special speech needs

Альона Король, orcid.org/0000-0003-0392-4113

Олена Блашкова, orcid.org/0000-0001-7511-043X

Анотація. У даній статті розглянуто основні Закони України про освіту; Постанови Кабінету Міністрів України про організацію та практичну реалізацію інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі і з особливими мовленнєвими потребами, у загальноосвітніх та спеціалізованих навчальних закладах; листи Міністерства освіти і науки України у яких зазначається перелік навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, розробка та впровадження спеціальних навчальних планів для використання в загальноосвітніх навчальних закладах для навчання дітей з особливими освітніми потребами; розглянуто проєкт про порядок надання логопедичних послуг в системі освіти України для дітей з особливими мовленнєвими потребами. Здійснено ґрунтовний аналіз основних концептуальних положень нормативно-законодавчої бази України про освіту задля виявлення доцільності та затребуваності суспільства в співпраці вчителя-логопеда з батьками (або уповноваженими особами) дітей з особливими мовленнєвими потребами; висвітлено актуальні погляди вітчизняних науковців, щодо важливості надання логопедичних послуг фахівцями з безпосередньою співпрацею батьків або уповноважених осіб. По опрацюванню нормативно-законодавчих документів виявлено, що у всіх Законах про освіту та законах і постановах про впровадження інклюзивної освіти зазначено, що батьки або уповноважені особи зобов'язані активно співпрацювати та безпосередньо задіяні з вчителем-логопедом в процесі здійснення корекційно-розвиткової роботи з дитиною. Співпраця реалізовується як у створенні позитивної мотивації та заохоченні батьків (уповноважених осіб) до звернення за кваліфікованою допомогою до вчителя-логопеда, так і у безпосередньому виконанні покладених законодавством на батьків обов'язків щодо надання дитині з особливими мовленнєвими потребами можливості отримати освіту та можливість ефективної соціалізації в суспільство. Зазначено важливість інформування та консультування населення щодо особливих мовленнєвих потреб даної категорії дітей. Перспективою дослідження визначено подальше впровадження та апробація можливостей дистанційно-інтерактивної співпраці вчителя-логопеда з батьками дітей з особливими мовленнєвими потребами.

Ключові слова: Закони України, вчитель-логопед, співпраця, батьки, діти з особливими мовленнєвими потребами.

Abstract. This article discusses the basic Laws of Ukraine on Education; Resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine on the organization and practical implementation of inclusive education of children with special educational needs, including those with special speech needs, in general and specialized educational institutions; letters of the Ministry of Education and Science of Ukraine stating the list of curricula, textbooks and manuals, development and implementation of special curricula for use in secondary schools for the education of children with special educational needs; the project on the procedure for providing speech therapy services in the education system of Ukraine for children with special speech needs was considered. Thorough the analysis of the main conceptual provisions of the regulatory framework of Ukraine on education in order to identify the

feasibility and demand of society in cooperation between speech therapist with parents (or authorized persons) of children with special speech needs; highlights the current views of domestic scientists on the importance of providing speech therapy services by specialists with the direct cooperation with parents or authorized persons. Upon elaboration of normative-legislative documents, it was revealed that all Laws on Education, laws and regulations on the introduction of inclusive education state that parents or authorized persons are obliged to actively cooperate and be directly involved with the speech therapist in the process of correctional and developmental work with the child. Cooperation is realized both in creating positive motivation and encouraging parents (authorized persons) to seek qualified help from a speech therapist, and indirect fulfillment of the responsibilities imposed by law on parents, to provide a child with special speech needs the opportunity to receive education and the opportunity to effectively socialize in society. The importance of informing and advising the population on the special speech needs of this category of children is noted. The perspective of the research is the further introduction and approbation of the possibilities of remote-interactive cooperation of the speech therapist with the parents of children with special speech needs.

Keywords: *Laws of Ukraine, speech therapist, cooperation, parents, children with special speech needs*

Актуальність дослідження. Сучасна система спеціальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами, в тому числі проблема надання кваліфікованої логопедичної допомоги, в теперішній час знаходяться на етапі перетворення існуючих організаційних форм і пошуку нових, відповідних запитам соціуму.

Кардинальні зміни, що відбулися в освітній політиці України за останні десятиліття, призвели до перебудови й системи дошкільної освіти. З початку 2000-х років значно підвищився інтерес до психолого-педагогічної роботи з дітьми перших років життя, що мають відхилення у розвитку.

Активне становлення в цей період теоретико-методологічного і практичного аспектів системи ранньої комплексної допомоги дітям з особливими освітніми потребами, дає можливість кардинально змінити підхід до раннього виявлення відхилень різних сфер розвитку від онтогенетичних показників і до впровадження корекційно-розвиткової роботи з дітьми перших років життя.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Упродовж періоду становлення спеціальної освіти, як ланки освітнього процесу, активно формувались теоретичні засади основних напрямків ранньої комплексної допомоги дітям з особливими освітніми потребами і апробовувалися методичні розробки фахівців різного спрямування (для дітей з порушеннями слуху, зору, інтелектуальними порушеннями, для дітей з особливими мовленнєвими потребами). Опрацювання попередніх наукових джерел дозволяє стверджувати, що проблема співпраці вчителя-логопеда з батьками дітей, які мають особливі мовленнєві потреби, неодноразово знаходила своє відображення у низках досліджень як зарубіжних, так і вітчизняних науковців.

Так, приміром, на особливу увагу заслуговують праці О. Бідюк, С. Бошкової, Л. Виготського, А. Висоцької, К. Грищенко, В. Жук, В. Засенко А. Кисличенко, С. Коноплястої, Л. Коваль, Н. Компанець, І. Луценко, Н. Матвєєвої, С. Миронової, Л. Прядко, Є. Соботович, О. Сокоренко, В. Тарасун, В. Чумакової, Л. Фомічової, М. Шеремет, Д. Шульженко та інших, у яких висвітлено різні аспекти співпраці вчителя-логопеда з батьками, а саме:

1) методи, прийоми, форми роботи з дітьми з особливими потребами (Т. Ілляшенко, Л. Куненко, Д. Шульженко та ін.);

2) нормативні показники і критерії мовленнєвого розвитку дитини дошкільного віку (Є. Соботович);

3) питання супроводу сімей, які виховують дитину з порушеннями мовлення (А. Кисличенко, С. Конопляста та ін.);

4) організація роботи та надання допомоги спеціальним педагогом батькам (С. Миронова, Л. Прядко та ін.);

5) особливості сімей, які виховують дитину з порушеннями у розвитку (А. Висоцька, В. Засенко, Т. Ілляшенко та ін.) тощо.

Аналізуючи прояви відхилень в розвитку дітей раннього та дошкільного віку, можемо зазначити, що мовленнєвий дизонтогенез є одним із найпоширеніших і привертає все більше уваги до вивчення різних спеціалістів: вчителів-логопедів, неврологів, психологів та інших. Тобто, і проблематика саме співпраці вчителя-логопеда з батьками (або їх законних представників) дітей з особливими мовленнєвими потребами є не менш актуальною, ніж співпраця спеціальних педагогів з батьками дитини з будь-якими іншими психофізичними та інтелектуальними порушеннями.

Метою статті є здійснення аналізу основних концептуальних положень про освіту – нормативно-законодавчої бази України; виявлення доцільності та затребуваності суспільства в співпраці вчителя-логопеда з батьками (або їх законних представників) дітей з особливими мовленнєвими потребами, що закладені в нормативно-правових документах на державному рівні; висвітлення актуальних поглядів вітчизняних науковців, які стосуються зазначеної вище проблематики.

Процедура дослідження. Перебудова сучасного соціального середовища та суспільної свідомості необхідні не лише задля створення комфортних умов існування людства, а й, у першу чергу, задля повноцінного включення осіб з особливими потребами у соціум, максимального наближення їх життя до умов і стилю життя суспільства, створення можливостей для їх ефективної самореалізації та розвитку. Діти з порушеннями мовлення також потребують суспільного адекватного сприйняття, адже мовленнєві порушення є різного ступеня важкості і для їх подолання необхідна висококваліфікована допомога.

Одними із важливих нормативно-правових документів нашої держави є низка законів та наказів Міністерства освіти і науки України щодо впровадження інклюзивної освіти, а разом із нею, на законодавчому рівні, підкреслюється важливість надання кваліфікованої допомоги та плідної співпраці вчителя-логопеда з батьками (або їх законними представниками) дітей, які мають особливі мовленнєві потреби. Розглянемо основні закони України, якими послуговуються спеціалісти різних категорій у професійній діяльності.

Результати дослідження. Так, упродовж двох десятиліть в Україні було прийнято низку вагомих документів, а саме:

Закон України Про освіту (2021), де зазначено що «метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей» і особа з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі має право на здобуття освіти та отримання кваліфікованої допомоги необхідних спеціалістів.

Постанову Кабінету Міністрів України від 09 серпня 2017 р. за №588 «Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» (2017), де прописана кількість годин і напрями проведення корекційно-розвиткових занять та чітка кількість дітей з тяжкими порушеннями мовлення, в тому числі із дислексією, які можуть бути у класі з інклюзивним навчанням; а також зазначено про участь батьків або осіб, уповноваженими ними, у забезпеченні та задоволенні освітніх та соціальних потреб дітей із складними порушеннями розвитку під час їх перебування в закладі загальної середньої освіти.

Лист Міністерства освіти і науки України від 03.07.2017р. за № 1/9-362 «Про перелік навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання в загальноосвітніх навчальних закладах для навчання дітей з особливими освітніми потребами (за нозологіями) у 2017/2018 навчальному році» (2017), де подані рекомендації застосування комплектів навчальних

програм та перелік програм корекційно-розвиткової роботи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення 1-4 та 5-10 класів. До прикладу у комплект навчальних програм входять «Українська мова», «Літературне читання», «Іноземна мова (англійська)», «Математика», «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво», «Трудове навчання», «Сходинки до інформатики», «Природознавство», «Я у світі», «Фізична культура», «Основи здоров'я», за редакцією Е. Данілавичюте, для підготовки 1-4 класів; програма з корекційно-розвиткової роботи «Корекція розвитку» для підготовчих, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із тяжкими порушеннями мовлення» за редакцією Ю. Рібцун, підготовки 1-4 класів.

Зрозуміло, що освітній процес відбувається у закладі освіти, але саме завдяки достатній поінформованості батьків (або осіб, уповноваженими ними), надання їм кваліфікованої допомоги вчителями та спеціалістами, сприяє досягненню ефективних навчальних результатів. Працюючи вдома з дітьми, за зрозумілим алгоритмом навчання, за чіткими рекомендаціями вчителя, батьки докладають власний внесок у задоволення особливих мовленнєвих потреб дітей.

У Листі Міністерства освіти і науки України від 14.06.2017р. за № 1/0-325 «Про навчальні плани та організацію навчально-виховного процесу для учнів з особливими освітніми потребами загальноосвітніх навчальних закладів у 2017/2018 навчальному році» (2017) зазначено не лише про цільове складання робочих навчальних планів для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів у яких навчаються діти з особливими освітніми потребами, у тому числі і діти з тяжкими порушеннями мовлення. Наголошено на реалізації прав осіб з особливими освітніми потребами, починаючи з 2017 року, в отриманні державної субвенції, тобто оплати додаткових послуг для учнів спеціальних закладів освіти.

Для сімей, у яких виховується дитина з особливими мовленнєвими потребами, допомога від держави є доречною та вкрай необхідною. Адже інколи матеріальні можливості сім'ї не можуть дозволити батькам забезпечити необхідний рівень допомоги дитині з мовленнєвими порушеннями. Відповідно, коли реалізовується державна допомога батькам (або уповноваженим особам), співпраця з вчителем-логопедом буде більш ефективнішою, і за потребою, тривалішою у часі.

Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017р. за № 545 «Про створення інклюзивно-ресурсних центрів» (2017), основне завдання яких полягатиме у:

1) проведенні комплексної оцінки з метою визначення особливих освітніх потреб дитини, коефіцієнта її інтелекту, розроблення рекомендацій щодо програми навчання, особливостей організації психолого-педагогічної допомоги відповідно до потенційних можливостей психофізичного розвитку дитини;

2) наданні психолого-педагогічної допомоги дітям з особливими освітніми потребами;

3) консультування батьків або законних представників дітей з особливими освітніми потребами стосовно мережі закладів дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) освіти, інших закладів освіти, які забезпечують здобуття загальної середньої освіти, та зарахування до цих закладів;

4) надання консультативної та психологічної допомоги, проведення бесід з батьками (законними представниками) дітей з особливими освітніми потребами у формуванні позитивної мотивації щодо розвитку таких дітей;

5) провадженні інформаційно-просвітницької діяльності тощо. У переліку завдань вищезазначеної постанови увага звернена на надання консультативно-психологічної допомоги батькам (одному з батьків) для формування у них впевненості в ефективності співпраці, що направлена на подолання порушень мовлення дитини.

Також одним із завдань роботи інклюзивно-ресурсного центру є звернення уваги на забезпечення батьками повноцінного та суспільно-прийняттого (в межах норми) проживання дитини у сім'ї у разі виявлення складних життєвих обставин та/або ризику для життя і здоров'я дитини, ІРЦ має невідкладно інформувати службу у справах дітей за місцем проживання дитини або територіальний підрозділ Національної поліції.

Звичайно, діти мають проживати у повноцінних сім'ях. Але й такого типу співпраця вчителя-логопеда із батьками (законними представниками), також має місце. Адже, працюючи з дітьми, спілкуючись з її оточенням, вчитель-логопед певною мірою встановлює довірливі стосунки, емпатійне спілкування та спостерігає за виконанням батьками своїх прямих обов'язків.

Висвітлені законодавчі документи є затребуваними суспільством, не лише в зв'язку зі збільшенням рівня народжуваності дітей з різними відхиленнями у розвитку, в тому числі і дітей з особливими мовленнєвими потребами. А й, у зв'язку з тим, що сучасна логопедія та процес надавання логопедичних послуг щоденно вдосконалюються. А це означає, що діти не лише з легкими порушеннями мовлення, а й зі складними та комплексними проблемами, можуть отримати якісну кваліфіковану допомогу вчителя-логопеда.

У Листі «Про організацію роботи з дітьми п'ятирічного віку: Лист Міністерства освіти і науки України № 1/9-666 від 27 вересня 2010 року» (2010) наголошується на створенні консультативних пунктів для батьків «...де б вони могли отримати кваліфіковану консультацію педагогів та інших спеціалістів з питань виховання та навчання дітей удома».

Активне включення дітей перших років життя і їх батьків (законних представників) в систему психолого-педагогічного супроводу та безпосередньої співпраці з вчителем-логопедом саме в сензитивному періоді дозволить ефективно подолати незначні і помірно виражені відхилення в розвитку дитини або максимально згладити виражені мовленнєві порушення на більш пізніх вікових етапах – в дошкільному і молодшому шкільному віці, а також попередити появу вторинних порушень мовленнєвого розвитку дитини.

Досліджуючи проєкт, що був поданий Міністерством освіти і науки України, у 2020 році про «Порядок надання логопедичних послуг в системі освіти» (2020), стає відомо про «Скасування наказу Міністерства освіти і науки України від 13 травня 1993 року № 135 та «Про затвердження Положення про логопедичні пункти системи освіти» (1993), зареєстрований в Міністерстві юстиції України 31 травня 1993 р. за № 59. У запропонованому «Порядку надання логопедичних послуг в системі освіти» зазначаються положення загального характеру та безпосереднього процесу створення й функціонування логопедичних пунктів, де висвітлюються загальні засади надання логопедичних послуг, порядок надання зазначених послуг фахівцями-логопедами.

Серед основних завдань, які виконують спеціалісти є «...надання консультацій батькам та педагогічним працівникам щодо питань запобігання порушень мовлення, організації освітнього процесу; консультативна допомога та інформування батьків та педагогічних працівників щодо порушень мовлення у дітей, їх особливостей та проявів».

У Порядку зазначено, що лише за письмовою згодою батьків (законних представників) проводиться обстеження дитини вчителем-логопедом. Адже, батьки або законні представники дитини мають бути поінформовані про усі особливості мовленнєвих потреб дитини, та найважливіше – дорослі мають бути особисто зацікавлені в ефективності та результативності логопедичної роботи з дитиною. Тобто, розуміємо, що звернення батьків (законних представників) дитини з особливими мовленнєвими потребами до вчителя-логопеда апріорі передбачає співпрацю, «спільну роботу» над вирішенням проблеми, що є важливим фактором – підґрунтям для досягнення максимально позитивного результату.

У пункті 19 Порядку зазначено, що у разі відсутності прогресу в досягненні позитивного результату, вчитель-логопед може рекомендувати батькам або іншим законним представникам дитини звернутися до інклюзивно-ресурсного центру з метою проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини. Що додатково підкреслює важливість встановлення довірливих та толерантних стосунків й тактовного стилю спілкування між фахівцем та близьким оточенням дитини.

Проведений аналіз нормативно-законодавчих документів України, про надання освітніх та інших корекційних послуг особам з особливими освітніми потребами, у тому числі і з мовленнєвими, дає можливість дійти висновку про актуальність та доцільність висвітленої проблематики співпраці вчителя-логопеда та батьків або уповноважених осіб. Адже

законодавчо прописано та доведено суспільству про рівні права осіб на освіту, про обов'язки батьків надання освіти дітям незалежно від їх психофізичного розвитку, та про обов'язки фахівців надавати послуги якісно та повною мірою співпрацюючи з колегами, батьками або іншими дорослими.

Низка науковців також підкреслюють важливість співпраці вчителя-логопеда та батьків (осіб, уповноваженими ними).

Як зазначає, Е. Данілавічюте, саме сім'я створює найбільш сприятливе середовище для задоволення потреб дитини, а у випадку наявності особливих мовленнєвих потреб надзвичайно важливого значення набуває формування співпраці вчителя-логопеда з батьками дитини (Данілавічюте, 2018).

Вчасне надання логопедичних послуг, взаємна співпраця вчителя-логопеда з батьками, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з особливими мовленнєвими потребами сприяє формуванню та становленню їх особистості саме за допомогою забезпечення найбільш сприятливих та комфортних умов.

Автори Н. Компанець, І. Луценко та Л. Коваль підкреслюють, що батьки є складовою трьохрівневої структури командного супроводу в процесі розвитку, навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами. Як зазначають дослідниці «інклюзивне навчання, яке міститься у законодавстві України, адресовано усім учасникам освітнього процесу (Компанець, Луценко & Коваль, 2018). Діти з особливими мовленнєвими потребами не є виключенням.

На думку авторів, залучення батьків до освітнього процесу сприяє постійному обміну інформацією між батьками та педагогічними працівниками, які працюють з дитиною. При розробленні індивідуальної програми розвитку дитини важливо, щоб батьки отримали інформацію про те, чому і навіщо їхній дитині розроблення індивідуальної програми розвитку, хто і як надаватиме освітні та додаткові послуги, тривалість послуг, тощо.

Торкаючись особливостей психологічної підтримки батьків, Н. Компанець, І. Луценко та Л. Коваль, зазначають, що її слід розглядати як систему заходів, спрямованих на: вирішення конфліктних ситуацій, які виникають між суб'єктами освітнього процесу; зниження в батьків емоційного дискомфорту у зв'язку із особливостями розвитку дитини; підвищення психолого-педагогічної культури батьків; підтримку впевненості батьків у можливостях їхньої дитини; допомогу у створенні батьківських об'єднань та допомогу в організації діяльності; формування в батьків адекватного ставлення до проблем дитини; підтримку адекватних міжособистісних стосунків у сім'ї та стилів сімейного виховання (Компанець, Луценко & Коваль, 2018).

Процес реалізації психологічної підтримки батьків тривалий і потребує комплексного підходу, який передбачає участь не тільки психолога, а й усіх інших фахівців, які супроводжують дитину.

Серед заходів, які забезпечують психологічну підтримку, досить ефективним є створення ресурсних центрів для батьків дітей з особливими освітніми потребами, де вони можуть отримати консультації і підтримку психолога, педагогічних працівників, вчителя-логопеда, лікаря-педіатра, інструктора-реабілітолога (Компанець, Луценко & Коваль, 2018).

У ході практичної роботи з дітьми з особливими мовленнєвими потребами формуються також варіативні моделі логопедичної співпраці вчителя-логопеда з батьками (іншим законним представникам) дитини. Варіативні моделі співпраці опираються на загальну складову надання логопедичних послуг та визначені законодавчі положення, що включають:

- методичний блок (розробка індивідуально-орієнтованої корекційно-розвиткової програми логопедичної роботи з дитиною з особливими мовленнєвими потребами);
- корекційно-розвитковий блок (організація та здійснення корекційно-розвиткової логопедичної роботи з дитиною з особливими мовленнєвими потребами);
- блок консультацій та співпраці (організація та здійснення консультативної та просвітницької роботи з батьками (іншим законним представникам) дитини з особливими

мовленнєвими потребами з метою підвищення їх логопедичних та психолого-педагогічних компетентностей.

Слід також зазначити, що реалії сучасного життя, як от: дистанційна форма освітнього процесу загалом та корекційно-розвиткового процесу зокрема створюють потребу в розробці, апробації та впровадженні інноваційних засобів для формування середовища супроводу сімей, які виховують дитину з особливостями мовленнєвого розвитку. В умовах сьогодення логопедичної практики дистанційно-інтерактивні форми роботи (Король, 2017) є найбільш адекватною відповіддю на виклики актуальних проблем спеціальної освіти, оскільки опираються на інформаційно-комунікаційні технології (Король, 2019) та є ефективним способом організації взаємодії вчителя-логопеда з батьками, педагогами та громадськістю (Король, 2020).

Включення дітей з особливими мовленнєвими потребами в суспільне середовище сприяє їх повноцінному розвитку поряд із однолітками та іншими дорослими саме за умов правильно організованої не лише психолого-педагогічної, а й логопедичної допомоги. Ефективна співпраця вчителя-логопеда та сім'ї з поступово досягнутими результатами, сприяє адаптації і соціалізації даної категорії дітей при переході їх до навчання у школі, знижує рівень тривожності батьків (осіб, уповноваженими ними) та сприяє формуванню толерантного та етичного ставлення до них оточуючих.

Незважаючи на прописані в законах України та впровадження у практику рекомендації та накази про навчання, виховання та розвиток дітей з особливими освітніми потребами, у суспільстві повсякчас спостерігається негативне й упереджене ставлення до даної категорії дітей.

На жаль, можна спостерігати, що батьки дошкільників та школярів, які є здобувачами у звичайних закладах освіти, вважають, що присутність в групі або класі дитини з особливими освітніми потребами, у тому числі і мовленнєвими, може негативно вплинути на освітній процес та погіршити психологічний клімат в дитячому колективі в цілому, що в свою чергу може вплинути на зниження якості навчання їх дітей. Вважаємо, що в такому випадку необхідно проводити консультативну роботу з батьками не лише дітей з особливими мовленнєвими потребами, а й з батьками нормотипових дітей та іншими дорослими.

Ґрунтуючись на нормативно-законодавчих документах про права осіб з особливими освітніми потребами, в тому числі і з особливими мовленнєвими потребами, на освіту та повноцінний розвиток, потрібно системно проводити інформативну та консультативну роботу з населенням. Подібна ланка співпраці фахівців та населення нашої держави має бути спрямована на формування психолого-педагогічної та логопедичної компетентності батьків, уповноважених осіб, дорослих, різних вікових категорій дітей, що стосується відхилень як мовленнєвого, так і психофізичного розвитку дітей. Формування адекватного прийняття ситуації включення дитини з особливим мовленнєвими потребами в дитячий колектив, виховання толерантного та тактовного ставлення до сімей з такими дітьми та надання можливості їх соціальної адаптації та самореалізації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Зважаючи на актуальність висвітленої вище проблеми – співпраці вчителя-логопеда з батьками (осіб, уповноваженими ними), слід проводити спеціально організовану інформативно-консультативну та просвітницьку роботу з усіма категоріями учасників освітнього процесу.

У зв'язку з вдосконаленням комп'ютерних технологій, активною діджиталізацією та дистанційною формою освітнього та корекційно-розвиткового процесів, перспективною подальших досліджень є формування варіативних моделей логопедичної співпраці вчителя-логопеда з батьками (іншим законним представникам) дитини, опираючись на дистанційно-інтерактивні форми роботи з ними із застосування інформаційно-комунікаційних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України Про освіту. Режим доступу - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

2. Постанова Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах від 9 серпня 2017 р. № 588 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/588-2017-%D0%BF#Text>
3. Лист МОН від 03.07.2017 №1/9-362 «Перелік навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання в ЗНЗ для навчання дітей з особливими освітніми потребами (за нозологіями) у 2017/2018н. р.» Режим доступу - <https://imzo.gov.ua/2017/07/03/lyst-mon-vid-03-07-2017-1-9-362-perelik-navchalnyh-prohram-pidruchnykyv-ta-navchalno-metodychnyh-posibnyki-v-rekomendovanyh-ministerstvom-osvity-i-nauky-ukrajiny-dlya-vykorystannya-v-znz-dlya-navc/>
4. Лист МОН від 14.06.2017 № 1/9-325 Про навчальні плани та організацію навчально-виховного процесу для учнів з особливими освітніми потребами загальноосвітніх навчальних закладів у 2017-2018 навчальному році. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-325729-17#Text>
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 545 Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#n206>
6. Про організацію роботи з дітьми п'ятирічного віку: Лист МОН № 1/9-666 від 27 вересня 2010 року <http://goo.gl/2fTCeY>
7. Проект наказу Міністерства освіти і науки України, 2020 р. про «Порядок надання логопедичних послуг в системі освіти» <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-nakazu-pro-zatverdzhennya-poryadku-nadannya-logopedichnih-poslug-v-sistemi-osviti>
8. Наказ Міністерства освіти і науки України від 31 травня 1993 року № 59 та «Про затвердження Положення про логопедичні пункти системи освіти». Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0059-93#Text>
9. Данілавічюте Е. А. (2018) Діти з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 3. 7–19.
10. Данілавічюте Е. А. (2018) Концептуальна модель МКФ-ДП в інклюзивному навчальному процесі. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 4. 57–64.
11. Компанець Н. М., Луценко І. В., Коваль Л. В (Ред.) (2018) Організаційно-методичний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах ДНЗ. Київ : Видавнича група «Атопол».
12. Король А. В. (2017) Дистанційно-інтерактивні форми роботи як вид просвітницької діяльності вчителя-логопеда. Кам'янець-Подільський : *ПП Медобори-2006*. 77-81.
13. Король А.В. (2017) Дистанційно-інтерактивні форми взаємодії логопеда з педагогами та батьками як умова підвищення результативності корекційно-розвиткового процесу. *Молодий вчений*. 5.2 (57.2). 54-57.
14. Король А. В. (2019) Логопедичний супровід сімей засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Кам'янець-Подільський : *ПП Медобори-2006*. 92-101.
15. Король А. В. (2020) Персональний сайт вчителя-логопеда як засіб співпраці з батьками та педагогами в закладах дошкільної освіти. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. Серія: педагогіка і психологія*. 61. 40-46.

REFERENCES

1. Закон України Про освіту. Режим доступу - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (in Ukrainian)
2. Postanova Pro vnesennia zmin do Poriadku orhanizatsii inkluzyvnoho navchannia u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh vid 9 serpnia 2017 r. № 588 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/588-2017-%D0%BF#Text> (in Ukrainian)

3. Lyst MON vid 03.07.2017 №1/9-362 «Perelik navchalnykh proham, pidruchnykiv ta navchalno-metodychnykh posibnykiv, rekomendovanykh Ministerstvom osvity i nauky Ukrainy dlia vykorystannia v ZNZ dlia navchannia ditei z osoblyvymy osvitnymi potrebamy (za nozolohiiamy) u 2017/2018n. r.» Rezhym dostupu - <https://imzo.gov.ua/2017/07/03/lyst-mon-vid-03-07-2017-1-9-362-perelik-navchalnyh-proham-pidruchnykiv-ta-navchalno-metodychnyh-posibnykiv-rekomendovanyh-ministerstvom-osvity-i-nauky-ukrajiny-dlya-vykorystannya-v-znz-dlya-navc/> (in Ukrainian)
4. Lyst MON vid 14.06.2017 № 1/9-325 Pro navchalni plany ta orhanizatsiiu navchalno-vykhovnoho protsesu dlia uchniv z osoblyvymy osvitnymi potrebamy zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv u 2017-2018 navchalnomu rotsi. Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-325729-17#Text> (in Ukrainian)
5. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12 lypnia 2017 r. № 545 Pro zatverdzhennia Polozhennia pro inkluzyvno-resursnyi tsentr. Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#n206> (in Ukrainian)
6. Pro orhanizatsiiu roboty z ditmy piatyrichnoho viku: Lyst MON № 1/9-666 vid 27 veresnia 2010 roku <http://goo.gl/2fTCeY> (in Ukrainian)
7. Proiekt nakazu Ministerstva osvity i nauky Ukrainy, 2020 r. pro «Porjadok nadannia lohopedychnykh poslug v systemi osvity» <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-projekt-nakazu-pro-zatverdzhennya-poryadku-nadannya-logopedichnih-poslug-v-sistemi-osviti> (in Ukrainian)
8. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 31 travnia 1993 roku № 59 ta «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro lohopedychni punkty systemy osvity». Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0059-93#Text>
9. Danilavichutie E. A. (2018) Dity z osoblyvymy osvitnymi potrebamy v inkluzyvnomu seredovyshchi. *Osoblyva dytyna: navchannia i vykhovannia*. 3. 7–19. (in Ukrainian)
10. Danilavichutie E. A. (2018) Kontseptualna model MKF-DP v inkluzyvnomu navchalnomu protsesi. *Osoblyva dytyna: navchannia i vykhovannia*. 4. 57–64. (in Ukrainian)
11. Kompanets N. M., Lutsenko I. V., Koval L. V (Red.) (2018) Orhanizatsiino-metodychnyi suprovid dytyny z osoblyvymy osvitnymi potrebamy v umovakh DNZ. Kyiv : *Vydavnycha hrupa «Atopol»*. (in Ukrainian)
12. Korol A. V. (2017) Dystantsiino-interaktyvni formy roboty yak vyd prosvitnytskoi diialnosti vchytelia-lohopeda. Kamianets-Podilskyi : *PP Medobory-2006*. 77-81.
13. Korol A.V. (2017) Dystantsiino-interaktyvni formy vzaiemodii lohopedu z pedahohamy ta batkamy yak umova pidvyshchennia rezultatyvnosti korektsiino-rozvytkovoho protsesu. *Molodyi vchenyi*. 5.2 (57.2). 54-57.
14. Korol A. V. (2019) Lohopedychnyi suprovid simej zasobamy informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii. Kamianets-Podilskyi : *PP Medobory-2006*. 92-101.
15. Korol A. V. (2020) Personalnyi sait vchytelia-lohopeda yak zasib spivpratsi z batkamy ta pedahohamy v zakladakh doshkilnoi osvity. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Serii: pedahohika i psykholohiia*. 61. 40-46.